

Petru Umanschi

**„Fie să renască numai cel ce har are de-a renaște“...
Phoenix, un cântec care se aude de 45 de ani**

Privită din perspectiva anilor scurși din momentul în care am scris prima cronică din România despre formația Phoenix, memoria mea afectivă, comprimând parcă timpul, reține cu exactitate până și cele mai mici detalii - nu neapărat importante - ale întâmplărilor petrecute în acea vreme. Pe măsura trecerii anilor, imaginile nu numai că nu s-au estompat, ci au căpătat acel contur precis oferit, să zic, de un ochean întors care nu-ți distorsionează peisajul ci, în compensarea faptului că ți-l micșorează, îți oferă o mai mare claritate. În goana anilor scurși de la acel început, mi-a fost dat să scriu de nenumărate ori despre devenirea celui mai important grup rock din România, să realizez un serial radiofonic prelungit apoi în episoadele emisiunilor TV „Remix“ ale lui Radu Ionescu, fapt care mă îndreptățește să afirm că despre Phoenix se știe totul și încă ceva în plus. Ce mi-ar mai rămâne să spun acum, la ceas aniversar, în care formația timișoreană cioplește cifra 45 pe răbojul vremii? Cotrobăi, așadar, prin cotloanele memoriei în speranța că voi reuși să nu repet neapărat lucruri care se știu, oferind cititorilor fapte inedite. Dar asta, nu înainte de a aminti adevăruri incontestabile pe care nu avem voie a le trece cu vederea, cu atât mai mult cu cât Phoenix s-a dovedit a fi o formație a mai multor generații. Nu e greu să înțelegem succesul de ieri și de azi al formației dacă avem în vedere faptul că, în pofida oscilațiilor modelor din arealul rock general, grupul timișorean a rămas fidel unui crez artistic pe care nu l-a abandonat nici aici, nici departe de țară, de dragul unui succes facil. Totodată, față de succesiunea diverselor orientări stilistice, a existat un permanent „stand by“, dovadă, etapele dezvoltării creative ale grupului în peste patru decenii de activitate. Dar să-i dăm cuvântul lui Nicu Covaci spre a înțelege mai bine procesul lărgirii stilistice, al maturizării aceluși „subconștient colectiv“ viu, proaspăt, deschis (mai ales deschis!) căruia îi datorăm caratele sunetului Phoenix. „În timp, îmi declara Nicu Covaci, în viața trupei a avut loc o ruptură de stilul vechi. Momentul coincide cu venirea în formație a lui Iosif Kappl, la începutul lui 1970. Să mai amintesc despre existența unor divergențe de opinie în cadrul grupului, referitoare la noua direcție pe care o vom urma (după plecarea solistului vocal Florin «Moni» Bordeianu în Statele

Unite, n.n., P.U.). Hotărârea noastră era aceea de a ne axa cât mai mult pe elementele folclorului, mai mult decât o făcuserăm până în acel moment. Prima piatră de hotar prin care marcam schimbarea - importantă, zic eu - a constituit-o apariția albumului «Cei ce ne-au dat nume» la care Kappl a contribuit plinar, furnizându-ne material documentar de la Conservator, unde era student. În toată acea jumătate de an în care am lucrat la elaborarea proiectului, ne-am implicat serios, convinși că realizăm ceva trainic. Nu ne-am lăsat pradă tentațiilor și altor influențe din cadrul formației și dinafara ei. Împreună, am reușit să impunem acel stil care se va numi, mult mai târziu, «ethno-pop». Dacă din partea unor colegi de grup au existat, pe moment,

unele rețineri, consider că erau firești. Să nu uităm că în acea vreme, trona folclorul de tip socialist, ce oglindea «marile schimbări» de genul «Foaie verde de mohor/Ce bine e pe tractor». Aceste mostre penibile n-aveau nimic cu folclorul adevărat pe care noi, atunci, am avut norocul să-l descoperim și să-l fructificăm. Folclorul nostru muzical autentic are rădăcini până în ritualurile păgâne și acele datini proto-creștine. Intrând în universul acestei muzici fascinante, nu ne-am mai putut rupe de ea și chiar unele piese compuse în spiritul ei, le ofeream ca fiind balade autentice, forțând astfel furcile caudine ale cenzurii comuniste. Ia să fi spus că e vorba de compoziții originale! Cu siguranță, n-ar fi fost acceptate spre a fi prezentate pe scenă ori înregistrate pe disc“.

Și astăzi, ca și la vremea premierei pe scena Operei a spectacolului „Cei ce ne-au dat nume“ subliniez că aici întâlnim acea simbioză inteligentă a melosului nostru popular cu elemente ale muzicii moderne, proces delicat ce reclamă o trăire afectivă (ce nu poate fi simulată), a muzicii purtătoare de parfum discret, neostentativ al cântecelor străbune. Aceasta este, de fapt, explicația receptivității muzicii grupului care a înscris cea mai strălucitoare pagină în istoria rockului românesc: „Fie să renască numai cel ce har/Are de-a renaște, curățit prin jar/Din cenușa proprie și din propriul scrum/Astăzi, ca și mâine, pururi și acum“.

Puțină istorie (subiectivă)

Privită sintetic, istoria formației Phoenix cunoaște, după părerea mea, două etape distincte. Prima începe cu rodarea band-ului Sfinții, numit astfel după serialul TV de succes cu Roger Moore și deloc din „porniri mistice“, cum aveau să insinueze apoi culturnicii comuniști, obligându-i pe băieți să-și schimbe numele. Etapă necesară oricărui grup, perioada Sfinții a însemnat realizarea unei echipe omogene, specializată, pe atunci, în covers după formațiile în vogă ale timpului: Beatles, The Rolling Stones, Kinks, Shadows sau Byrds. Trebuie totuși să amintim calitatea actului muzical, chiar dacă - cum spuneam - era vorba, deocamdată, nu atât de piesele originale care nu vor întârzia să apară, cât de preluări realizate cu profesionalismul pe care numerosul public de la „Lola“, o popicărie din preajma Abatorului municipal, transformată ad-hoc în sală de dans, îl savura prin toți porii. La „Lola“, ca și în cantina studențească MV de pe Bd. Mihai Viteazul, tinerii din toate mediile, dar mai cu seamă elevii și studenții, soseau din vreme spre a se asigura că nu vor rămâne pe-afară. Cei care aveau puțin noroc, ajungeau să danseze, dar marea parte a asistenței se mulțumea cu statutul de spectator. Prima formulă a grupului era alcătuită din Nicu Covaci - chitară, solist vocal, Bela Kamocsa - bass, voce, Claudiu Rotaru - chitară armonie, voce, Pilu Ștefanovici - baterie, voce. În timp, s-a raliat trupei și „Spitzzy“ Reininger-keyboards. Să mai arătăm că o vreme, cam până în 1971, grupul a beneficiat de prestațiile lui Țulu, un talentat cântăreț la muzicuță, „evadat“ din raiul comunist, învelit într-o prelată în care un șofer german de TIR, venit cu ajutoare umanitare în România devastată de inundații, l-a învelit la înapoierea în Germania. Nu mai insistăm asupra unor schimbări în trupă, majoritatea percuționiști (Dorel Vintilă Zaharia, Costin Petrescu, regretatul C. Liuba). L-am lăsat la urmă pe Florin „Moni“ Bordeianu, pilonul vocal al formației, inițial component al grupului Uranus, care în toamna lui 1964 se desființase. Bordeianu era atras în general de Beatles-i, fapt care nu-l oprea să asculte în extaz Rolling Stones ori grupul australian Easybeats de la care „adoptase“ piesa „Friday On My Mind“, apărută și pe reversul primului disc din seria Formații Beat, cel cu „Hei, tramvai“. Se știe, plecarea lui Moni în S.U.A. cu familia n-a afectat activitatea formației, aceasta refăcându-se, profilată pe „ethno-rock“, cu modificări în componență. Noul solist vocal devine studentul în arhitectură Mircea Baniciu care, până în momentul cooptării sale în grup, cocheta cu folk-ul. Venirea lui Baniciu, zis Tetea, coincide cu marcarea unei noi etape în istoria longevivă a formației. Anticipând cu trei decenii apariția stilului ethno, Nicu & comp. purced la delicatul proces de conturare a unui areal rock românesc 100%, prin intonații, ritmuri și culori sonore. Demersul lui Covaci avea să devină totodată și un act reparatoriu, câtă vreme formații precum Sincron și Savoy tratau simplist relația muzică populară - muzică modernă, transferând unei piese populare ca „Alunelu“, un ritm accentuat, sub pretenția prelucrării elementelor folclorice. Este momentul să arătăm că tinerii Șerban Foarță și Andrei Ujică, textieri „cu mână“, au avut un rol determinant în nașterea muzicii rock românești, aici amintindu-i și pe Victor Cîrcu ori Paul Șuvăgău, primii textieri ai formației în perioada ei de afirmare. Un rol important a revenit la acea vreme profesorului universitar Gabriel Manolescu de la Catedra de folclor a Universității timișorene, despre care putem afirma, la propriu, că a alimentat setea lui Nicu într-ale cunoașterii muzicii noastre arhaice.

Alte amintiri de pe planeta Phoenix

Cu mai mult timp în urmă, am văzut un film care m-a marcat, „Prințul mareelor“. Unul din personajele principale, interpretat de Nick Nolte, face o afirmație a cărei valabilitate mi-a fost dat nu o dată s-o verific: „Prin definiție, adolescenții nu se supun societății“. Nu e momentul să aduc argumente, dar ele există și le intuiești cu ușurință. La vremea tinereții mele, le găseam la tot pasul, fie că era vorba de pieptănătura colegilor rockeri, de croiala pantalonilor trapez, copiată după cea din

revistele vestice sau de muzica ascultată la radio Europa Liberă, Rias Berlin sau Luxemburg. Voi evoca acum momentul în care i-am cunoscut pe Nicu Covaci și pe Kamocsa Bela. La începutul anilor '60, într-un început de vară, aflasem că la Liceul Lenau are loc un spectacol prezentat de elevii absolvenți ai școlii, dar și de invitații lor. Evident, nu am ratat ocazia de a fi prezent. Menționez că la acea dată nu exista încă formația Sfinții. Țin minte cu precizie cum, la un moment dat, pe scenă au apărut doi tineri marcați un pic de emoțiile firești oricărui început. Nicu era îmbrăcat într-o cămașă albă, călcată impecabil, la fel și Kamo. Nicu avea o chitară pe care-și sprijinea o mână, aparent degajat, cu cealaltă, potrivit un microfon pe un stativ fixat parcă mai jos decât ar fi trebuit. După Nicu, ceva mai în spate, Kamo - atunci, pe post de... baterist - își aranja pe un

trepied o tobă pionierească la care, peste câteva clipe, va începe să-l acompanieze pe Nicu. Au cântat atunci o singură piesă, versiunea germană a hitului lui Cliff Richard „Lucky Lipps“ (Rotte Lippen). Băieții s-au descurcat de minune, spre încântarea asistenței, din care nu lipsea o frumoasă absolventă blondă căreia - am aflat mai târziu - Nicu îi făcea curte. De fapt, în spectacol, aceasta a evoluat într-un reușit moment coregrafic. Ulterior, i-am cunoscut personal pe cei doi care, după un timp, alături de Pilu Ștefanovici, Claudiu Rotaru și Moni Bordeianu (pe acesta îl cunoașteam de mai multă vreme), vor pune bazele grupului Sfinții metamorfozat apoi în Phoenix. Calitățile componistico-interpretative ale băieților au fost puse în valoare mai ales în perioada în care grupul se axează pe lansarea pieselor originale, autentic românești prin intonații și culori sonore. După „Hei, tramvai“, „Canarul galben“ au urmat „Floarea Stâncilor“, „Ulciorul“, „Nebunul cu ochii închiși“ și multe altele. Deși ajunseseră cunoscuți în toată țara, mai ales în mediile studențești, prima lor apariție la televiziune a avut un impact fantastic asupra tinerilor și nu numai. Pe vremea aceea, Cornel Chiriac își începuse seria emisiunilor radiofonice „Metronom“, realizând și la televiziune o emisiune săptămânală de mare audiență, plasată duminica la amiază. Iată că minunea se produce și, într-o duminică, pe la ora 14, după ce realizatorul rostește o prezentare a grupului timișorean, acesta apare „live“, interpretând - dacă bine-mi aduc aminte - două piese: „Vremuri“ (Hei, tramvai) și „Canarul galben“. Ecourile emisiunii au fost dintre cele mai favorabile. Zarurile fuseseră aruncate, dar nu fără anumite peripeții, pe care mi le-a relatat mai târziu Moni Bordeianu. Acesta mi-a spus că la vizionare participase C. Dumitrescu, pe atunci, președintele temutei Uniuni a Compozitorilor. Ce a înțeles stimabilul urmărind evoluția formației? Citez textual: „Păi, bine, măi băieți, voi îi copiați pe americani! Uite: trei ghitare și o baterie... “ Potrivit teoriei tovarășului Dumitrescu, după asemenea criterii, până și marele George Enescu putea fi învinuit că-l copiază pe Paganini! Spiritul de conservare acționează din plin. Compozitorul Edmond Deda, în paginile cărții sale „Vedetele muzicii ușoare“, persiflează într-un întreg capitol formațiile românești beat, chiar din start, prin titlul capitolului, afirmând malițios: „Avem și noi (!) ghitariștii noștri“. La televiziune, înainte de a apărea pe ecran, băieților li s-a uns părul cu apă îndulcită, spre a nu li se remarca pletele. Noi, cei apropiați lor, mai, mai să nu-i recunoaștem, ei aducând mai mult cu niște funcționari de bancă. Ei, dar toate astea aparțin trecutului în care, fiind mai tineri, credeam că lumea e a noastră prin tot ce are ea mai frumos și curat. De câte ori mă gândesc la trecut, văd doar partea ce-mi convine, dându-mi seama că, de fapt, noi ne simțeam bine într-o lume pe care ne-am creat-o imaginar și în care evadam mereu... Cum aș putea încheia aceste evocări de-a valma, poate, fără să amintesc faptul că, dincolo de toate, Phoenix a rămas peste decenii o permanență vie și emblematică ce face parte din cultura poporului nostru? Sfidând scurgerea timpului, trăinicia creației artistice este o dovadă vie a valențelor autentice ale acesteia. Cu ani în urmă, Nicu îmi spunea: „Măi, Petea, la concertele noastre vin și tineri care s-au născut după ce noi ne-am exilat. Ei nu existau pe vremea în care noi cântam și, cu toate acestea, ne cunosc pe de rost piesele, le cântă în cor odată cu noi și cu nostalgiei generației noastre. Oare ce înseamnă asta?“ Înseamnă că PHOENIX RĂMÂNE!

Cetățeni de Onoare ai Timișoarei

Primarul Timișoarei, dl Gheorghe Ciuhandu, a înaintat propunerea de acordare a titlului de

Cetățean de Onoare al Municipiului Timișoara membrilor formației Phoenix. Pe baza referatului întocmit de Biroul de Relații Publice, Consiliul Local al Municipiului Timișoara a avizat această propunere, hotărând conferirea titlului de Cetățean de Onoare al Municipiului Timișoara membrilor formației Phoenix, pentru „întreaga activitate și contribuția lor la ridicarea prestigiului Timișoarei în lume“. Înmânarea va avea loc în data de 21 decembrie 2007.

Titlurile sunt conferite astfel: Nicu Covaci, Mircea Baniciu, Ovidiu Lipan, Claudiu Rotaru, Florin (Moni) Bordeianu, Bela Kamocsa, Costin Petrescu, Günther (Spitz) Reininger, Dorel Vintilă Zaharia, Ioan (Pilu) Ștefanovici, Josef Kappl.

Agenda nr. 51/22 decembrie 2007
www.agenda.ro